

TAMPEREEN LUMO

LUONNON MONIMUOTOISUUSOHJELMAN TAVOITTEET 2021-2030

HYVÄKSYTTY KAUPUNGINHALLITUKSESSA 24.08.2020

TAMPEREEN KAUPUNKI

Kuva: Visit Tampere, Laura Vanzo

TAMPEREEN LUMO

- Luonnon monimuotoisuus (LUMO-)ohjelma kehittää Tampereen kaupungin ekologisesti kestäviä toimintatapoja ja turvaa luonnon monimuotoisuutta kaupungin vetovoimatekijänä kaupunkistrategian 2030 mukaisesti ja Kestävä Tampere 2030 linjauksia toteuttaen.
- Tampereen luonnonsuojeluohjelman kausi päättyy vuonna 2020. LUMO-ohjelma tähtää luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen osana kasvavaa kaupunkia ja tiivistyvää kaupunkirakennetta myös suojelualueiden ulkopuolella ja kaupunkilaisten lähiympäristöissä.
- **Ohjelma valmistellaan kahdessa vaiheessa:** ensimmäisessä vaiheessa määritellään ohjelman **tavoitteet** vuoteen 2030 ja tavoitteiden hyväksymisen jälkeen määritellään **toimenpiteet** laajan osallistamisen avulla vuosien 2020-2021 aikana. Toimenpiteiden päivitystarve tarkastetaan vuonna 2025.

Kuva: Visit Tampere, Laura Vanzo

Tampereen LUMO-ohjelman tavoitteet 2021-2030

1. Kaupunkiluonto on monimuotoista ja ilmastonmuutokseen sopeutuvaa
2. Uhanalaiset luontotyypit ja lajit on turvattu
3. Ekologiset verkostot ovat toimivia ja kattavia
4. Vesistöjen ja pienvesien tila on hyvä ja niiden eliöstö monimuotoista ja elinvoimaista
5. Haitallisten vieraslajien torjunta on tehokasta ja toimivaa
6. Asukkaat ja yhteisöt tuntevat lähiluontonsa arvot ja haluavat toimia niiden hyväksi

1. Kaupunkiluonto on monimuotoista ja ilmastonmuutokseen sopeutuvaa

- Luonto ei sijaitse vain luonnonsuojelualueilla tai kaupunkien ulkopuolella. Myös mm. pihat, puistot, joutomaat, ojat, katot, teiden varret, katupuut ja lähimetsät ovat kaikki omanlaisiaan luontokohteita jotka voivat tarjota elinympäristöjä moninaiselle eliölajien kirjolle.
- Huolehtimalla lähiluonnon monimuotoisuudesta, huolehdimme myös sen tuottamista ekosysteemipalveluista
- Ilmastonmuutoksen hillintätoimet eivät maailmanlaajuisesti ole vielä riittäviä saavuttamaan Pariisin ilmastopimuksen tavoitteita alle 1,5 asteen keskilämpötilan noususta vuoteen 2100 mennessä. Hillitsemistoimien lisäksi jatkossa on kiinnitettävä huomiota myös kaupunkiluonnon sopeutumisedellytyksiin ja palautumiskykyyn äkillisten häiriöiden jälkeen (resilienssi) muuttuvassa ilmastossa.

Tammerkosken luontopolku
Kuva: Ympäristönsuojelu, Anni Nousiainen

2. Uhanalaiset luontotyypit ja lajit on turvattu

- Kansainvälisestä biodiversiteettisopimuksesta ja kansallisesta biodiversiteettistrategiasta huolimatta Suomen uhanalaisten lajien osuus kaikista arvioituista lajeista on kasvanut jokaisella arviointikierroksella.
- Jo kolmannes Suomen linnuista ja sammalista on uhanalaisia ja jäkälälajeista uhanalaisia on neljännes
- Suomen luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnissa yli puolet Etelä-Suomen luontotyypeistä arvioitiin uhanalaisiksi
- Esimerkiksi uhanalaisten tummaverkkoperhosen ja kynäjalavan esiintymät keskittyvät Suomessa Tampereen seudulle.
- Kaupungilla on hyvät vaikutusmahdollisuudet lajien ja luontotyyppien turvaamiseen maankäytön suunnittelun ja ympäristönhoidon keinoin

Tummaverkkoperhonen
Kuva: Ympäristönsuojelu, Lasse Kosonen

3. Ekologiset verkostot ovat toimivia ja kattavia

- Lajien liikkumisen mahdollistavat ekologiset verkostot ovat edellytys lajien luontaiselle leviämiselle elinympäristöltä toiselle ja lajien geneettisen monimuotoisuuden turvaamiselle niin kaupunkiympäristössä, kuin seudullisessa ja valtakunnallisessa mittakaavassakin.
- Kaupunkiympäristössä elinympäristöille on tyypillistä niiden pienialaisuus ja pirstoutuneisuus, joka altistaa lajeja satunnaistekijöistä johtuville paikallisille sukupuutoille. Näihin satunnaistekijöihin voivat kuulua lajista riippuen niin äärevät sääolot, sairaudet kuin väärään paikkaan epähuomiossa kasatut lumikuormatkin.
- Ekologiset verkostot mahdollistavat lajien luontaisen levittäytymisen elinympäristöltä toiselle ja turvaavat siten kaupungin lähiluonnon monimuotoisuutta.
- Tiivistyvässä ja kasvavassa kaupungissa monimuotoisuutta ylläpitävien ekologisten verkostojen säilyttäminen ja kehittäminen vaativat ennakoivaa, pitkäjänteistä ja sitoutunutta työtä kaikilta kaupungin toimijoilta yleiskaavoituksesta kunnossapitoon.

Onkiniemi
Kuva: Visit Tampere, Laura Vanzo

4. Vesistöjen ja pienvesien tila on hyvä ja niiden eliöstö monimuotoista ja elinvoimaista

- Luontoa on myös pinnan alla. Vesistöjen hyvä kemiallinen ja ekologinen tila on edellytys niiden toimimiselle laadukkaina elinympäristöinä vesi- ja rantaeliöstölle. Vesistöjen tilaan vaikuttavat merkittävästi niiden valuma-alueilla tehtävät toimenpiteet.
- Suurin osa Etelä-Suomen pienvesistä kuuluu uhanalaisiin luontotyypppeihin. Myös Tampereella on esimerkiksi kaupunkipuroja, joiden tila on heikentynyt.
- Pienvesissä esiintyy runsaasti uhanalaista lajistoa, joihin kuuluu mm. kaloja, vesihyönteisiä, sammalia ja putkilokasveja
- Yli viidesosa Tampereen pinta-alasta on erilaisia sisävesiä. Hyväkuntoiset vesiekosysteemit tuottavat merkittävää lisäarvoa myös ihmisille ekosysteemipalveluiden, kuten mm. kalastuksen, luontovirkistyksen, vesienkäsittelyn ja hulevesien hallinnan muodossa

Kuva: Visit Tampere, Laura Vanzo

5. Haitallisten vieraslajien torjunta on tehokasta ja toimivaa

- Vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajilain mukaisesti kasvia, eläintä tai muuta eliölajia, jonka ihminen on tahattomasti tai tarkoituksella tuonut lajin luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle. Haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan tai haittaavan luonnon monimuotoisuutta ja ihmisten hyvinvointiin vaikuttavia ekosysteemipalveluja. Osa haitallisista vieraslajeista aiheuttaa lisäksi tuotantotappioita maa- ja metsätaloudelle, heikentää virkistyskäyttömahdollisuuksia sekä alentaa kiinteistöjen arvoja.
- Haitallisten vieraslajien vaikutukset lähiluonnolle voivat olla paikallisella tasolla merkittäviä ja joidenkin lajien osalta myös ihmisen terveyttä uhkaavia. Ilmastonmuutoksen arvioidaan lisäävän sekä haitallisten vieraslajien määrää että niistä aiheutuvia haittoja niin luonnon monimuotoisuudelle, taloudelle kuin ihmisten terveydellekin.
- Kaupungilla on lainmukainen maanomistajan velvollisuus torjua haitallisia vieraslajeja ja ennaltaehkäistä niiden leviämistä. Kaupungilla on myös merkittävä rooli vieraslajeihin liittyvässä neuvonnassa ja tiedonvälityksessä

Jättiputki
Kuva: Ympäristönsuojelu, Sara Goncalves

6. Asukkaat ja yhteisöt tuntevat lähiluontonsa arvot ja haluavat toimia niiden hyväksi

- Asukkaat ovat keskeisiä toimijoita kaupungissa ja merkittävä voimavara luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle lähiympäristössään. Näihin kuuluvat niin yksityisten kiinteistöjen hoitotavat, arkikäyttäytyminen lähiympäristössä, kuin mm. luonnohoitotalkootkin.
- Tietämättömyys lähiluonnon arvoista ja välinpitämättömyys kasvattavat riskiä lähiympäristön arvojen heikentymiseen ja tuhoutumiseen (esim. uhanalaisten tai rauhoitettujen eliöiden häirintä, roskaantuminen, liiallinen ympäristön hoitaminen, vieraslajien leviäminen).
- Suomalaisten luontosuhdetta kartoittavassa tutkimuksessa 2018 suomalaiset olivat keskimäärin huomattavasti huolestuneempia globaalista luonnon tilanteesta kuin Suomen luonnon tilanteesta. Vastanneiden näkemykset Suomen luontoa uhkaavista tekijöistä poikkesivat myös selvästi ympäristöhallinnon ja luonnonsuojelun ammattilaisten näkemyksistä.
- Tamperelaisille 2017 suunnatusta ympäristökyselyssä valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että Tampereen tiedottaminen ympäristöasioista on puutteellista.

Kuva: Visit Tampere, Laura Vanzo

Ohjelman jatko: tavoitteista toimenpiteisiin

- Tavoitteiden mukaiseen tilaan pääsemiseksi valmistellaan jatkotyönä LUMO-ohjelman toimenpiteet vuosien 2020-2021 aikana.
- Valmistelussa hyödynnetään laajaa osallistamista kaupungin sisäisten ja ulkoisten yhteistyökumppanien sekä kuntalaisten kanssa. Valmistelusta vastaa ympäristönsuojeluyksikkö.
- Esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä ovat erilaiset toimintamallit ja –periaatteet, yleis- ja asemakaavojen määräykset, luonnonsuojeluohjelman päivitys, suunnitteluohjeet, viestintäkampanjat, elinympäristöjen kunnostus- ja hoitohankkeet sekä tutkimushankkeet

Ruskoukonkorento
Kuva: Ympäristönsuojelu, Petri Jokinen

Lähteet

- Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus 78/1994
- Climate action tracker: climateactiontracker.org (sivulla vierailtu 30.6.2020)
- Heikkinen, R., Pöyry, J., Fronzek, S., Leikola, N. 2012. Ilmastonmuutos ja vieraslajien leviäminen Suomeen, Tutkimustiedon synteesi ja suurilmaston vertailu. Suomen ympäristö 7/2012. 117 s.
- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 s.
- Laji.fi – Tummaverkkoperhosen lajikortti.
- Lampinen, R. & Lahti, T. 2020: Kasviatlas 2019. -- Helsingin Yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsinki. Levinneisyyskartat osoitteessa <http://kasviatlas.fi>.
- Suomen ympäristökeskus. 2018. Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämistehtävät muuttuvassa hallinnossa – Asiantuntijakyselyn tulosten koonti
- Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelma 2012-2020. Tampereen kaupunki, Ympäristönsuojelun julkaisuja 1/2013. 31 s.
- Kaupunginvaltuuston kokous 13.11.2017. Tampere – Sinulle paras, Tampereen strategia 2030.
- Tampereen kaupunginvaltuuston kokous 18.6.2018 § 129. Kestävä Tampere 2030 linjausten hyväksyminen.
- Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2012–2020, Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. 20.12.2012.
- Vieraslajilaki 1709/2015
- Ympäristöministeriö. 2018. Suomalaisten luontosuhde – kyselytutkimuksen koontiraportti.